

MAREK MALICKI

Drzewa i krzewy parku przypałacowego w Maciejowcu

Trees and shrubs of the palace park in Maciejowiec

Zakład Systematyki i Fitosocjologii, Instytut biologii Roślin,
Uniwersytet Wrocławski ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław, Polska

Department of Plant Systematics and Phytosocjology, Institute of Plant Biology,
Wrocław University, 6/8 Kanonia Str., 50-328 Wrocław, Poland

ABSTRACT. The palace park in Maciejowiec is situated in south-east part of the Izerskie foothills. Its dendroflora stand described in the 1950s seems to be particularly interesting. Dendrology literature provides much information on trees and shrubs in this area. The park was neglected for some time. In 2002-2004 a research was carried out in order to compare the present condition of the park to that described earlier. On the basis of the research and some data from the literature 87 species of trees and shrubs were found. The widespread native species include: *Acer platanoides*, *Carpinus betulus*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia cordata*, *Acer pseudoplatanus*, *Rubus idaeus*, *Sambucus nigra*. The widespread alien species are: *Quercus rubra*, *Sorbaria sorbifolia*, *Symphoricarpos albus*.

Key words: palace park, Maciejowiec, Lower Silesia

Wstęp

Stare założenia parkowo-pałacowe są stałym elementem krajobrazowym Dolnego Śląska. Powstawały one głównie w XIX wieku i cechowały się dużym bogactwem gatunkowym drzew i krzewów. Do dzisiejszych czasów wiele z nich przetrwało, jednak zdecydowana większość w przeciągu ostatnich kilkudziesięciu lat została w znacznym stopniu zaniedbana. Brak pielęgnacji i postępująca sukcesja, a także niszczenie roślin wpłynęły na znaczne zubożenie dendroflory. Określenie stopnia natężenia tego zjawiska jest niezwykle trudne lub niemożliwe, ponieważ drzewa i krzewy nielicznych tylko obiektów zostały szczegółowo zinwentaryzowane bezpośrednio po drugiej wojnie światowej. Do tej nielicznej grupy można zaliczyć park w Maciejowcu, którego flora roślin drzewiastych, ze szczególnym uwzględnieniem taksonów obcych, została opisana w latach pięćdziesiątych (Seneta 1959). Jest ona szczególnie interesująca. Świadczy o tym wiele informacji, które przewijają się w literaturze

dendrologicznej (Seneta 1973, 1981, 1994, Browicz 1973, Czekański 1981/1982, 1991, Sękowski 1991).

Ogólna charakterystyka fizjograficzna obiektu

Park w Maciejowcu położony jest na Wzgórzach Radomickich, które są częścią Pogórza Izerskiego. Mają charakter falistej wyżyny wysokości 300-350 m n.p.m. Zbudowane są z granitognejsów i zlepieńców permskich. Obszar ten znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Bobru (Kondracki 2002). Pod względem administracyjnym leży w gminie Lubomierz, w powiecie lwóweckim, w województwie dolnośląskim.

Obszar, na którym znajduje się park, zaliczany jest do sudeckiej krainy klimatycznej. Średnie roczne temperatury mieszczą się w przedziale od 7,0 do 8,0°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń, jego średnia temperatura wynosi od -2,0 do -2,5 °C, a najcieplejszym lipiec, od 16,5 do 17,5 °C. Długość sezonu wegetacyjnego wynosi 180-190 dni (Staffa 2003).

Układ przestrzenny

Zespół parkowo-pałacowy w Maciejowcu składa się z dwóch części; obszernego parku leśnego o powierzchni około 26 ha, gdzie dominuje stary drzewostan złożony głównie z gatunków rodzimych, oraz parku przypałacowego, który jest przedmiotem niniejszej pracy. Jego powierzchnia wynosi około 3 ha. Na jego terenie rośnie wiele roślin ozdobnych.

Teren parku przypałacowego jest płaski. Jedynie w południowo-wschodniej części znajduje się źródłiskowe zagłębienie, z którego bierze początek niewielki ciek. Przepływa przez park leśny i uchodzi do potoku, który jest lewobrzeżnym dopływem Bobru.

Rys historyczny

Wczesne wzmianki na temat istnienia Maciejowca datowane są na 1386 rok. W okolicach badanego parku już w średniowieczu istniał zamek. W 1652 roku rodzina von Spiller wybudowała późnorennesansowy dwór. Kolejny właściciel majątku – Balthasar von Hayn – w 1689 roku wybudował kaplicę. W 1829 roku majątek nabył Johann Dolan, który wznosił nowy neoklasycystyczny pałac. Cały zespół parkowy został założony w latach 1834-1838 według projektu inspektora Rehdera z Bad Muskau. Na skałach i wzniesieniach parku leśnego utworzono liczne punkty widokowe, z których roztaczały się panoramy na Dolinę Bobru i Karkonosze. W 1879 roku posiadłość stała się własnością Emmy Pauline von Kramsta. Ufundowała ona w parku leśnym mauzoleum rodowe. Ostatnią właścicielką, do 1945 roku, była jej córka – Emma von Kramsta. W 1945 roku w pałacu ulokowano szkołę rolniczą. W latach 1960-tych funkcjonowało

tu prewentorium Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Zabudowania gospodarcze użytkowało nadleśnictwo, a dwór pozostawał niewykorzystany. Potem prewentorium zlikwidowano, a obiekt przejęła Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu (Staffa 2003). W nocy z 27 na 28 marca 1992 roku pałac spłonął. Obecnie jest odbudowywany, już jako własność prywatna. Dwór natomiast popada w ruinę, chociaż po roku 1999 został wydzierżawiony przez Fundację Karkonoską (Staffa 2003). Wiosną 2004 roku zostały rozpoczęte prace naprawcze.

Metody badań

Badania terenowe przeprowadziłem w latach 2002-2004. Nazewnictwo wszystkich drzew i krzewów podaję za Senetą i Dolatowskim (2003). Za gatunki obce geograficznie uznałem wszystkie te, które nie występują naturalnie na obszarze Sudetów Zachodnich, kierując się przy tym pracą Boratyńskiego (1991). Określiłem zróżnicowanie ilościowe poszczególnych taksonów drzew i krzewów w runie, podszycie i drzewostanie stosując oryginalną skalę (tabela 1). Obwód pni drzew mierzyłem na wysokości 1,3 m. Wykonałem dokumentację zielnikową i fotograficzną.

W tabeli 1 umieszczono alfabetyczny wykaz roślin drzewiastych odnotowanych na terenie parku. Aby pokazać zróżnicowanie ilościowe poszczególnych taksonów drzew i krzewów w drzewostanie, podszycie i runie, określono ich udział ilościowy w tych warstwach.

Charakterystyka drzew i krzewów

Na podstawie przeprowadzonych badań i danych z literatury (Seneta 1959) odnotowano na terenie parku w Maciejowcu 87 gatunków i kultywarów drzew i krzewów.

Największy udział ilościowy w drzewostanie mają drzewa rodzime, wiele z nich cechuje sędziwy wiek i duże rozmiary. Do najczęściej spotykanych gatunków należą: lipa drobnolistna (*Tilia cordata*, obwód najgrubszych wynosi 380 cm), buk pospolity (*Fagus sylvatica*, najgrubszy – 420 cm), grab pospolity (*Carpinus betulus*, najgrubszy – 285 cm), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*, najgrubszy – 400 cm), a także klony – jawor i pospolity. Najliczniej reprezentowanym gatunkiem introdukowanym jest kasztanowiec pospolity (najgrubszy – 400 cm). Warstwa krzewów jest bardzo dobrze rozwinięta, podobnie jak w drzewostanie najobficiej występują tu rośliny rodzime. Podszyt budują przede wszystkim młode drzewa rodzimych taksonów oraz dąb czerwony (*Quercus rubra*), a także krzewy takie jak: bez czarny (*Sambucus nigra*), malina właściwa (*Rubus idaeus*) oraz jeżyny (*Rubus* sp.), ponadto na polanach i skrajach zadrzewień często rośnie róża dzika (*Rosa canina*) i głóg jednoszyjkowy (*Crataegus monogyna*). Z gatunków obcych najczęstsza jest śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus*) i tawlina jarzębolistna (*Sorbaria sorbifolia*), które miejscami tworzą zwarte

zarośla. W runie najliczniejsze są siewki drzew i krzewów rodzimych.

Biorąc pod uwagę skład gatunkowy oraz liczebność poszczególnych roślin drzewiastych w podszycie i w runie, wyodrębnić można gatunki najlepiej się odnawiające. Należą do nich rośliny rodzime, takie jak: klon pospolity (*Acer platanoides*), grab pospolity (*Carpinus betulus*), jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*), lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) oraz klon jawor (*Acer pseudoplatanus*), malina właściwa (*Rubus idaeus*) i bez czarna (*Sambucus nigra*). Tworzą one niekiedy zwarte zarośla, są w wielu miejscach gatunkami dominującymi. Do grupy dość dobrze odnawiających się roślin zaliczyć można buk pospolity (*Fagus sylvatica*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), jarząb pospolity (*Sorbus aucuparia*), a także gatunki obce, takie jak dąb czerwony (*Quercus rubra*), tawlina jarzębolistna (*Sorbaria sorbifolia*) i śnieguliczka biała (*Symphoricarpos albus*). Dwa ostatnie gatunki odnawiają się prawie wyłącznie wegetatywnie. Z innych obcych geograficznie gatunków odnawiają się: kasztanowiec pospolity (*Aesculus hippocastanum*), złotokap pospolity (*Laburnum anagyroides*), ligustr pospolite (*Ligustrum vulgare*), mahonia pospolita (*Mahonia aquifolium*), azalia pontyjska (*Rhododendron luteum*), robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia*) i kasztan jadalny (*Castanea sativa*). Gatunki te odnawiają się bardzo słabo, siewki i młode rośliny obserwowano tylko sporadycznie. Nie odnotowano siewek cyprysików (*Chamaecyparis* sp.). Obfite rozsiewanie się tych drzew na terenie parku obserwował Seneta (1959).

Podczas badań nie odnaleziono 11 taksonów podawanych przez Senetę (1959). W grupie tej znajduje się kilka osobliwych drzew: dwa okazy dębu gontowego (*Quercus imbricaria*), które jeszcze w latach 1950-tych cechowały się wysoką zdrowotnością, kilka okazów skrzydłorzecha kaukaskiego (*Pterocarya fraxinifolia*), jeden klon pensylwański (*Acer pensylvanicum*) oraz bardzo dużych rozmiarów dąb błotny (*Quercus palustris*). W gronie roślin nie odnalezionych znalazły się trzy gatunki pnączy rosnących dawniej przy ścianie budynku pałacu: kokornak wielkolistny (*Aristolochia macrophylla*), powojnik górski (*Clematis montana*) i powojnik Jackmana (*Clematis ×jackmanii*), a także takie drzewa jak: orzech czarny (*Juglans nigra*), orzech włoski (*Juglans regia*), sosna wejmutka (*Pinus strobus*), świerk kłujący 'Glauca' (*Picea pungens* 'Glauca').

Tabela 1 – Table 1

Wykaz drzew i krzewów parku w Maciejowcu List of shrubs and trees found in park in Maciejowiec

Objaśnienia/Explanations

Liczebność w drzewostanie: I – rzadki: 1-5 okazów; II – średnio częsty: 6-20; III – częsty: powyżej 20; 0 – nie obserwowany w warstwie drzewostanu; E – nie odnaleziony, wcześniej notowany (Seneta 1959)

Frequency in tree layer: I – rare: 1-5 specimens; II – middling frequent: 6-20; III – frequent: above 20; 0 – not recorded in tree layer; E – not found, earlier recorded (Seneta 1959)

Liczebność w runie i w podszybie:

1 – sporadyczny: 1-20 okazów; 2 – rzadki: 20-50; 3 – średnio częsty: powyżej 50, spotykane w wielu miejscach parku ale nigdy nie dominujący w runie lub podszybie; 4 – bardzo częsty spotykany w wielu miejscach parku, miejscami dominuje w runie lub podszybie; 0 – nie obserwowany w runie lub podszybie E – nie odnaleziony, wcześniej notowany (Seneta 1959)

Frequency in herb and shrub layer:

1 – occasionally: 1-20 specimens; 2 – rare: 20 – 50; 3 – middling frequent: above 50, specimens recorded in a lot of places, but not dominant in herb layer or shrub layer; 4 – very frequent; recorded in a lot of places but dominant in herb layer or shrub layer; 0 – not recorded in herb layer or shrub layer E – not found, earlier recorded (Seneta 1959)

Lp. No	Gatunek/odmiana Species/cultivar	Liczebność w drzewostanie Frequency in tree layer	Liczebność w podszybie Frequency in shrub layer	Liczebność w runie Frequency in herb layer
1.	<i>Acer pensylvanicum</i> L.	E	E	E
2.	<i>Acer platanoides</i> L.	III	4	4
3.	<i>Acer platanoides</i> L. 'Schwedleri'	I	0	0
4.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	III	3	4
5.	<i>Acer pseudoplatanus</i> L. 'Purpurascens'	I	1	1
6.	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	III	0	1
7.	<i>Aesulus flava</i> Soland.	I	0	0
8.	<i>Aristolochia macrophylla</i> Lam.	E	E	E
9.	<i>Betula pendula</i> Roth	III	2	3
10.	<i>Buxus sempervirens</i> L.	0	1	0
11.	<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.	0	0	2
12.	<i>Carpinus betulus</i> L.	III	4	4
13.	<i>Carpinus betulus</i> L. 'Quercifolia'	I	0	0

14.	<i>Castanea sativa</i> Mill.	I	0	1
15.	<i>Chamaecyparis nootkatensis</i> (D. Don) Spach 'Glaucua'	I	0	0
16.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> (Siebold et Zucc.) Endl.	I	0	0
17.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> (Siebold et Zucc.) Endl. 'Plumosa'	I	0	0
18.	<i>Clematis</i> × <i>jackmanii</i> T. Moore	E	E	E
19.	<i>Clematis montana</i> Buch.-Ham. ex DC.	E	E	E
20.	<i>Cornus sanguinea</i> L.	0	1	0
21.	<i>Corylus avellana</i> L.	0	2	1
22.	<i>Cotinus coggygria</i> Scop.	0	1	0
23.	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	0	2	1
24.	<i>Crataegus pedicellata</i> Sarg.	0	1	0
25.	<i>Daphne mezereum</i> L.	0	1	0
26.	<i>Euonymus europaeus</i> L.	0	2	1
27.	<i>Fagus sylvatica</i> L.	III	3	3
28.	<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Atropunicea'	I	1	1
29.	<i>Frangula alnus</i> Mill.	0	1	1
30.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	II	4	4
31.	<i>Fraxinus excelsior</i> L. 'Diversifolia'	I	0	0
32.	<i>Hedera helix</i> L.	0	2	4
33.	<i>Juglans nigra</i> L.	E	E	E
34.	<i>Juglans regia</i> L.	E	E	E
35.	<i>Laburnum anagyroides</i> Medik.	0	1	1
36.	<i>Ligustrum vulgare</i> L.	0	2	1
37.	<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	I	0	0
38.	<i>Lonicera peryclimenum</i> L.	0	1	1

39.	<i>Lonicera tatarica</i> L.	0	1	1
40.	<i>Magnolia x soulangeana</i> Soul.-Bod.	0	1	0
41.	<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	0	0	1
42.	<i>Malus domestica</i> Borkh.	0	1	1
43.	<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	0	1	0
44.	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	III	0	1
45.	<i>Picea pungens</i> Engelm. 'Glauca'	E	E	E
46.	<i>Pinus nigra</i> J. F. Arnold	I	0	0
47.	<i>Pinus strobus</i> L.	E	E	E
48.	<i>Populus tremula</i> L.	I	2	3
49.	<i>Prunus avium</i> (L.) L.	I	2	2
50.	<i>Prunus cerasus</i> L.	0	1	0
51.	<i>Prunus padus</i> L.	0	2	2
52.	<i>Prunus serotina</i> Ehrh.	0	0	1
53.	<i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Poir.) Spach	E	E	E
54.	<i>Pyrus pyraeaster</i> (L.) Burgsd.	0	1	1
55.	<i>Quercus cerris</i> L.	I	0	0
56.	<i>Quercus imbricaria</i> Michx.	E	E	E
57.	<i>Quercus palustris</i> Muenchh.	E	E	E
58.	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	I	1	1
59.	<i>Quercus robur</i> L.	II	3	3
60.	<i>Quercus robur</i> L. 'Atrorubra'	I	0	0
61.	<i>Quercus rubra</i> L.	II	3	4
62.	<i>Rhododendron</i> Grupa Catawbiense	0	2	0
63.	<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	0	1	1
64.	<i>Ribes alpinum</i> L.	0	1	0

65.	<i>Ribes uva-crispa</i> L.	0	1	1
66.	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	II	1	1
67.	<i>Rosa canina</i> L.	0	2	1
68.	<i>Rubus idaeus</i> L.	0	4	3
69.	<i>Rubus</i> sp.	0	3	3
70.	<i>Salix capraea</i> L.	II	1	1
71.	<i>Salix cinerea</i> L.	0	1	0
72.	<i>Sambucus nigra</i> L.	0	4	3
73.	<i>Sambucus racemosa</i> L.	0	1	1
74.	<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Braun	0	4	1
75.	<i>Sorbus aria</i> (L.) Crantz	I	1	1
76.	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	I	3	3
77.	<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S. F. Blake	0	3	1
78.	<i>Thuja occidentalis</i> L.	III	1	0
79.	<i>Thuja plicata</i> Donn ex D. Don 'Fastigiata'	II	0	0
80.	<i>Tilia cordata</i> Mill.	III	4	4
81.	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	I	1	1
82.	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carrière	I	0	0
83.	<i>Ulmus glabra</i> Huds.	I	0	1
84.	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	I	1	1
85.	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	0	0	2
86.	<i>Viburnum opulus</i> L.	0	1	1
87.	<i>Vinca minor</i> L.	0	0	3

Spośród drzew występujących w parku na szczególną uwagę zasługują:

1. Kasztanowiec żółty (*Aesculus flava*), 1 okaz, 280 cm obwodu. Posiada pień prosty, bez ubytków, oraz wąską i gęstą koronę. Rośnie przy północnej ścianie pałacu. Obficie kwitł i owocował.

2. Grab pospolity 'Quercifolia' (*Carpinus betulus* 'Quercifolia'), 1 okaz, 260 cm obwodu. Pień nie posiada ubytków, korona jest szeroka, częściowo

zacieniona przez rozwijający się podszyt, traci regularny pokrój. Rośnie w centralnej części parku, na wschód od pałacu. Kwitł i owocował.

3. Kasztan jadalny (*Castanea sativa*), 4 okazy; jeden o obwodzie 360 cm. Jego pień cechuje się obecnością dużego ubytku wgłębnego. Rozgałęzia się na wysokości około 3,5 m na dwa grube konary. Korona jest gęsta, bez posuszu. Kwitł i owocował, ale tylko nieliczne owoce były pełne. Pnie pozostałych trzech okazów są zrosnięte, obwód wspólnego pnia przy ziemi wynosi 370 cm. Na wysokości 1,3 m ich obwody to 160, 160 i 170 cm. Odznaczają się gęstą koroną, bez uszkodzeń. Kwitły i owocowały, także i w tym przypadku tylko nieliczne owoce były pełne.

4. Cyprysik nutkajski 'Gluca' (*Chamaecyparis nootkatensis* 'Gluca'), 1 okaz o obwodzie 230 cm, pień nie ma uszkodzeń, na wysokości 2,5 m rozwidła się. Dolne gałęzie są silnie zacienione, wiele z nich uschło. Rodzi szyszki z nasionami. Drzewo to podawali Seneta (1959) i Sękowski (1991) jako odbiegające od typowego *Chamaecyparis nootkatensis* 'Gluca', cechuje się mianowicie bardzo regularnym i smukłym pokrojem oraz gęstą koroną, z gałązkami krótszymi i mniej zwisającymi.

5. Perukowiec podolski (*Cotinus coggygria*), 1 stary okaz dorastający do wysokości 3 m. Obwód jednego z konarów wynosi 90 cm. Krzew zagłuszany jest przez gęsty podszyt. Niektóre gałęzie zaczynają schnąć. Kwitł i owocował.

6. Jesion wyniosły 'Diversifolia' (*Fraxinus excelsior* 'Diversifolia'), 1 okaz o obwodzie 210 cm. Pień nie posiada ubytków, korona jest szeroka, z kilkoma suchymi konarami, częściowo zacieniona. Kwitł i owocował.

7. Tulipanowiec amerykański (*Liriodendron tulipifera*), 1 okaz o obwodzie 430 cm. Pień posiada kilka ubytków powierzchniowych i wgłębnych. W koronie niewielkie ilości posuszu. Kwitł i owocował.

8. Magnolia Soulanga (*Magnolia x soulangeana*), 1 krzew o wysokości około 4 m, obwód najgrubszych pni przekracza 70 cm. Kwitła i owocowała.

9. Różanecznik Grupa Catawbiense (*Rhododendron* Grupa Catawbiense), skupienie dużej liczby krzewów znajduje się w najbliższym sąsiedztwie pałacu oraz koło kaplicy, wokół której tworzą półkole, najwyższe okazy sięgają 7 m wysokości. Podczas kwitnienia krzew jest niszczonej przez ludzi. Obficie kwitnie i owocuje.

10. Dąb burgundzki (*Quercus cerris*), 1 okaz o obwodzie 320 cm, pień bez ubytków, korona jest szeroka, z niewielką ilością posuszu. Kwitł i owocował.

11. Dąb szypułkowy 'Atrorubra' (*Quercus robur* 'Atrorubra'), 1 okaz o obwodzie 140 cm. Pień bez ubytków. Na wysokości 40 cm widoczny jest ślad po szczepieniu. Korona jest nisko osadzona, silnie zacieniona, niektóre konary suche. Kwitł i owocował.

12. Choina kanadyjska (*Tsuga canadensis*), 3 okazy. Jeden o obwodzie 300, a drugi – 310 cm, mają pnie zdrowe i koronę bez posuszu; rodzą szyszki. Trzeci okaz o obwodzie 320 cm ma rozwidlony pień. Jeden z dwu przewodników złamał się jesienią 2002 roku.

Dyskusja

Park przypałacowy obfituje w znaczną ilość obcych geograficznie drzew i krzewów oraz kultywarów gatunków rodzimych. Wiele z nich to rośliny bardzo stare, które najczęściej wyróżniają się imponującymi rozmiarami. Aby zachować pierwotny charakter tej części zespołu parkowego konieczne jest przeprowadzenie licznych prac konserwatorskich. Polegałyby one na usunięciu gęstego podszytu i odsłonięciu cennych okazów drzew i krzewów. Niezbędne jest również przeprowadzenie cięć pielęgnacyjnych oraz nasadzeń uzupełniających.

Drugą, większą część zespołu parkowo-pałacowego stanowi park leśny. O jego przynależności do majątku świadczą pozostałości kamiennych ławek, zarastające ścieżki oraz platformy widokowe. Park leśny cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, wykształciły się tu zbiorowiska leśne zbliżone do naturalnych. Drzewostan jest zróżnicowany wiekowo, obwód pni najstarszych i najgrubszych drzew (buków i świerków) przekracza 300 cm. Ponadto rośnie tu wiele roślin rzadkich i chronionych. W sumie na terenie parku przypałacowego i leśnego odnaleziono 15 gatunków roślin objętych ochroną całkowitą lub częściową (Knap 2004, Malicki 2004). Świadczy to o dużym bogactwie florystycznym tego terenu. Zespół parkowo-pałacowy w Maciejowcu, podobnie jak inne tego typu obiekty w regionie i na terenie kraju (Ołaczek 1972, Latowski i Zieliński 2001), stanowi ostoję dla naturalnej roślinności leśnej, która jest zagrożona z powodu zaniku lub zmiany naturalnych siedlisk. Jednoczesne zachowanie bogatej flory drzewiastej i interesującej roślinności, wytworzonej w wyniku sukcesji, jest bardzo trudne. Na terenie zespołu parkowego w Maciejowcu konieczne jest podjęcie czynnej ochrony drzew. Park leśny, który obecnie jest lasem gospodarczym powinien zostać objęty ochroną rezerwatową. Z racji wysokich walorów florystycznych i krajobrazowych tego typu ochrona była postulowana już w latach sześćdziesiątych XX wieku (Celiński 1965).

Podziękowania

Serdecznie dziękuję dr. Krzysztofowi Świerkoszowi za uważne przeczytanie maszynopisu oraz cenne uwagi, które pozwoliły uniknąć mi wiele błędów i niedociągnięć. Dziękuję również dr. Elżbiecie Szopińskiej za pomoc przy oznaczaniu „kłopotliwych” taksonów drzew i krzewów.

Literatura

- BORATYŃSKI A., 1991. Chorologiczna analiza flory drzew i krzewów Sudetów Zachodnich. Rozprawa habilitacyjna. Rkps., Inst. Dendrologii PAN, Kórnik.
- BROWICZ K., 1973. Kasztan jadalny (*Castanea sativa* Mill.) w Polsce. *Rocz. Dendrol.* 27: 5-21.
- CELIŃSKI F., 1965. Fragmenty lasów naturalnych w Górach Kaczawskich.

- Ochr. Przyr. 31: 53-76.
- CZEKALSKI M., 1981/1982. Zasoby genowe różaneczników (*Rhododendron L.*) introdukowanych w Polsce. *Rocz. Dendrol.* 34: 91-103.
- CZEKALSKI M., 1991. *Różaneczniki*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- KNAP E., 2004. Flora roślin naczyniowych okolic Maciejowca. Praca magisterska, rkps. Instytut Biologii Roślin UWr., Wrocław.
- KONDRACKI J., 2002. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- LATOWSKI K., ZIELIŃSKI J., 2001. Parki wiejskie – Wybrane zagadnienia geobotaniczne i kulturowe. W: Szata roślinna Wielkopolski i Pojezierza Południowopomorskiego (Wojterska M., red.) Przewodnik sesji terenowych 52 Zjazdu PTB, 24-28 września 2001.
- MALICKI M., 2004. Flora parków przypałacowych w Karpnikach, Maciejowcu i Paulinum w Jeleniej Górze. Praca magisterska, rkps. Instytut Biologii Roślin UWr., Wrocław.
- OLACZEK R., 1972. Parki wiejskie ochroną rodzimej flory leśnej. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 28(2): 5-22.
- SENETA W., 1959. Park w Maciejowcu. *Rocz. Dendrol.* 13: 171-178.
- SENETA W., 1973. *Dendrologia*. PWN, Warszawa.
- SENETA W., 1981. *Drzewa i krzewy iglaste*. PWN, Warszawa.
- SENETA W., 1994. *Drzewa i krzewy liściaste, 2 (C)*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- SENETA W., DOLATOWSKI J., 2003. *Dendrologia*, wyd. 3. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- SĘKOWSKI B., 1991. Klucze do oznaczania gatunków i odmian roślin nagozalążkowych spotykanych w Polsce. Wyd. Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań.
- STAFFA M. (red.), 2003. *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, t. 2, cz. 2. Pogórze Izerskie. Wyd. IBIS, Wrocław.

Oślona z jesionowego drewna na lewą rękę chłopki żnącej sierpem („pałamarka”);

Bułgaria 2005 (fot. P. Sikorski)

Ash wood guard for the left hand of peasant woman working with a sickle („pałamarka”);

Bulgaria 2005 (photo by P. Sikorski)